

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 1957, sp. zn. Cz 703/56

Číslo: 64/1957

Právní věta:

Při souběhu dvou nebo více nároků z pensijního nadlepení, či pensijního připojištění, je pro konečnou úpravu těchto nároků podle zásad § 3 vl. nař. č. 18/1954 Sb., o úpravě nároků z dosavadního pensijního nadlepení, rozhodující jejich souhrn.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 04.04.1957

Spisová značka: Cz 703/56

Číslo rozhodnutí: 64

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Penzijní připojištění

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Výměry ze dne 23. září a ze dne 17. října 1955 upravil státní úřad důchodového zabezpečení navrhovatelův nárok na starobní důchod včetně jeho nároků, které získal z předcházejícího pensijního nadlepení a kolektivního pensijního připojištění v Všeobecného pensijního ústavu, částkou 1245 Kčs měsíčně.

V opravném prostředku proti těmto výměrům navrhovatel vytýkal, že odpůrce stanovil úhrnný jeho nárok z pensijního nadlepení a kolektivního připojištění ačkoli tyto nároky měly být posouzeny a stanoveny každý samostatně.

Lidový soud civ. v Praze první námitce vyhověl, v druhém případě však se ztotožnil s návrhem odpůrce a jeho výměry upravující zmíněné nároky navrhovatelovy úhrnně potvrdil.

Krajský soud v Praze vyhověl odvolání tak, že změnil rozsudek soudu první stolice a uložil odpůrci, aby důchod z kolektivního připojištění určil odděleně od nároků z pensijního nadlepení.

Nejvyšší soud rozhodl ke stížnosti pro porušení zákona podané generálním prokurátorem, že rozsudkem krajského soudu v Praze byl porušen zákon.

Odůvodnění:

Spornou otázkou, která byla soudy řešena a je stížností dotčena, je otázka, jak posoudit a stanovit více ze střetnuvších se nároků z pensijního nadlepení či připojištění. Vládní nařízení č. 18/1954 Sb., o úpravě nároků z dosavadního pensijního nadlepení, které provedlo konečnou úpravu nároků z dosavadního pensijního nadlepení za současné likvidace celé této instituce, upravilo nároky účastníků dosavadního pensijního nadlepení, kteří ke dni jeho účinnosti, j. j. k 1 červenci 1954, nebyli ještě důchodci, v ustanovení § 3. Poněvadž toto ustanovení nemluví výslovně o souběhu těchto nároků a zmíněný předpis se o tomto souběhu ani jinde výslovně nezmiňuje, nutno zkoumat, zda v ustanovení § 2 byla provedena vládním nařízením jen úprava každého nároku jednotlivě a zvláště, či zda tu bylo vysloveno zásadní maximum, které je účastníkům pensijního nadlepení celkově ze všech takovýchto jeho nároků zachováno.

Při úvaze o této otázce nutno mít na zřeteli, že pensijní nadlepení v dosavadní formě bylo institucí, která nemohla obstát v nové soustavě sociálního zabezpečení a musila být proto postupnou likvidací zrušena. K hlavním jejím úpravám došlo ve vládním nařízení č. 10/1953 Sb., o některých opatřeních v oboru pensijního nadlepení, a zmíněným už vládním nařízením č. 18/1954 Sb. Kromě toho byla ku provedení obou těchto vládních nařízení vydána předsedou Státní komise důchodového zabezpečení řada vyhlášek (č. 84/1953 a č. 101/1954 Ú. l.), směrnic, instrukcí a jiných opatření, k nimž byl předseda Státní komise důchodového zabezpečení v obou uvedených zákonných předpisech zmocněn. Došlo tedy ke zrušení této instituce pensijního nadlepení a k úpravě a zachování nároků, pokud tu byly v té době, celým souborem předpisů a opatření. Proto není možno se při výkladu těchto předpisů omezit jen na znění toto kterého jednotlivého ustanovení bez zřetele ke smyslu a cíli plynoucího z intencí těchto předpisů, pokud přicházejí v té které otázce v úvahu.

Proto i ustanovení § 3 vl. nař. č. 18/1954 Sb. dlužno zkoumat s tohoto hlediska a vyložit je v této jeho souvislosti jako každé zákonné ustanovení tak, aby bylo v souhlase se zásadami, které jsou vysloveny nebo jasně vyplývají z tohoto předpisu jakožto součásti jednotného právního řádu. V úvodním ustanovení obsaženém v § 1 říká uvedené vládní nařízení, že dosavadní formy pensijního nadlepení nejsou v souladu s principy socialistického důchodového zabezpečení. Proto se pensijní nadlepení ruší a nároky z něho se převádějí do důchodového připojištění. Získané nároky z dosavadního pensijního nadlepení se přitom zachovávají podle dalších ustanovení tohoto nařízení. V § 2 se dále stanoví, že nároky z dosavadního pensijního nadlepení vypořádá státní úřad důchodového zabezpečení, u něhož je stát zaručuje ve formě nároků z důchodového připojištění ve výši a za podmínek stanovených tímto nařízením. V úvodních ustanoveních vyslovilo tedy vládní nařízení jeho hlavní zásadu, že z našeho socialistického důchodového zabezpečení nutno odstranit všechno, co je s jeho principy v odporu, přičemž nároky z těchto zrušených institucí převezme na sebe stát tomu odpovídající formou a výši.

Přistoupí-li se k řešení otázky, o niž tu jde, s hlediska těchto zásadních intencí zákonných, a to, jak již řečeno, je nutné, pak nelze ustanovení § 3 rozumět jinak, než že je v něm určeno maximum, které se zachovává účastníkům dosavadního pensijního nadlepení, ať již měli jeden či více nároků z této instituce. To znamená, že při souběhu dvou nebo více nároků není pro zachování nároků podle tohoto vl. nařízení rozhodující každý nárok samostatně, nýbrž úhrn těchto nároků. Přitom dlužno rozlišit, zda tento úhrn je nižší neb vyšší než částky uvedené v odst. 1 tohoto paragrafu, které jsou podle své povahy zřejmě měřítkem pro určení rozsahu, v němž se zákon rozhodl tyto nároky zachovat.

Opačný výklad tohoto ustanovení vedl by totiž k důsledkům, které by byly v naprostém rozporu se zmíněnou intencí a zásadami, jež vyslovilo vl. nařízení v úvodních svých ustanoveních. Kdyby měl být každý ze střetnuvších se nároků posuzován samostatně podle zásad ustanovení § 3 odst. 1 nebo odst. 2 a upraven podle toho z nich, který na ně dopadá, vedlo by to ke zřejmému zvýhodnění účastníků s několika nároky proti ostatním, neboť by měly z výhody vyplývající z § 3 odst. 2, t. j. z doplňování poloviny statutárního nároku na částky stanovené v odst. 1 tohoto paragrafu, dvojnásobný po

případě i vícenásobný prospěch. To by vedlo ve svých důsledcích k tomu, že by na př. několik nároků téhož účastníka, jejichž součet by činil třeba jen polovinu jediného statutárního nároku, bylo zachováno ve stejné výši jako tento nárok jediný. Přitom by tento samostatný nárok byl dokonce dvakrát vyšší než každý ze střetnuvších se nároků účastníka.

Tento postup by tudíž znamenal s hlediska zásad uvedeného vl. nařízení bezdůvodné zvýhodnění určité skupiny nebo i jednotlivých účastníků zrušených nadleřšovacíh zařízení. Takový výklad byl by proto v jasném rozporu s principy socialistického důchodového zabezpečení. Nelze zajisté předpokládat, že by vl. nařízení č. 18/1954 Sb. chtělo provést úpravu nároku z pensijního nadleřšení způsobem tyto principy porušujícím, když už ve svém úvodu zdůraznilo porušení těchto principů jako skutečnost a důvod, proč se tato instituce vůbec zruřila. A nelze dále předpokládat ani to, že by stát zaručil takové nároky a dal je poskytovat formou socialistického důchodového zabezpečení, kdyby měly být zachovány způsobem, který by neodpovídal principům, na nichž je toto důchodové pojiřštění vybudováno.

Zmíněné již závěry jsou ostatně podloženy směrnici předsedy Státní komise důchodového zabezpečení ze dne 26. 4. 1954, č. j. III/3-4400-20/4-1954, vydanými podle § 11 odst. 1 vl. nař. č. 18/1954 Sb. k jeho provedení, jejichž body 9 a 26 byly vyhlášeny v částce 116/1956 Ú. l. V bodu 9 těchto směrní se praví, že v případě, získal-li účastník pensijního nadleřšení nárok na dva nebo více důchodů téhož druhu, zůstávají jeho nároky upravené podle vl. nařízení č. 10/1953 Sb. a vyhlášky č. 84/1953 Ú. l. nedotčeny, jestliže jejich úhrn nepřesahuje částky uvedené v § 3 odst. 1 vl. nař. č. 18/1954 Sb.

Ke znění druhé věty tohoto bodu, která podle názoru krajského soudu potvrzuje správnost opačného výkladu, je třeba uvést, že i tento bod směrní nutno vykládat v souhlase s celkovou materií a základními zásadami, že by v jednom a téže ustanovení mělo být v jedné části vysloveno něco, co by bylo v odporu s jinou jeho částí. Proto i část druhé věty bodu 9 těchto směrní, kde se říká, že „upraví se každý nárok zvlářtě podle zásad uvedených v § 3 odst. 2 vl. nař. č. 18/1954 Sb.“, nelze vytrhnout z celkové souvislosti, nýbrž nutno jí dát význam a smysl plynoucí z celého tohoto ustanovení. Jestliže proto závěr bodu 9 mluví jasně o úhrnném nároku, pak tomuto ustanovení je nutno rozumět tak, že střetnuvřší se nároky ať již měly být upraveny samy o sobě podle ustanovení § 3 odst. 1 nebo odst. 2 či podle obou ustanovení, se upravují výhradně, i když každý zvlářtě, podle zásad v § 3 odst. 2 cit. vl. nařízení, to je, že se ze své statutární výřše snižují na polovinu. Je pak jistě lhostejné, provede-li se toto snižení z úhrnu tohoto nároku, nebo sniží-li se tímto způsobem každý zvlářtě. Jen úhrn těchto snižených nároků nesmí klesnout pod částky uvedené v § 3 odst. 1.

Proti tomuto závěru, vycházejícímu ostatně ze slovního znění bodu 9 směrní, že každý nárok má být upraven zvlářtě podle zásad § 3 odst. 2, mohlo by se po případě namítat, že je tu tedy třeba uskutečňovat všechny zásady tohoto ustanovení, t. j. nejen zásadu plného statutárního nároku a zásadu polovičníhó snižení, nýbrž i zásadu doplnění na přířlušno částku uvedenou v § 3 odst. 1. Tento výklad nemůže obstát už proto, že v případech, kdy jeden nebo oba nároky v úhrnu převyšují částku odst. 1, byly samy o sobě hned od počátku nižřší než tato částka, měl by doplněním každého z nich zaručen účastník pensijního nadleřšení dokonce vyšřší nárok než činil původně. Vykládat věc snad tak, že zásady § 3 odst. 2 lze použít jen pro ten z obou nároků, který převyšuje přířlušnou částku odst. 1, není rovněž možné, neboť pak by dovětek bodu 9 směrní, „při čemž úhrnný nárok nesmí klesnout pod částky uvedené v § 3 odst. 1 tohoto nařízení“ neměl vůbec žádného smyslu.

Pominout tu nelze posléze ani okolnost, že o stejné otázky jde i při úpravě důchodů napadlých už před účinností vlád. nařízení č. 18/1954 Sb. provedené v § 7 tohoto nařízení, a že tuto otázku upravují zmíněné směrnice předsedy Státní komise důchodového zabezpečení v bodu 26 zcela nepochybně tímto způsobem. Při vzájemné souvislosti §§ 3 a 7 bylo by jistě těžko omezit zásadu úhrnu nároku pouze na důchodce. To by znamenalo vytvořit tu sociálně i politicky zcela

neodůvodněný nepoměr mezi důchodci s více důchody, kteří ke dni účinnosti vl. nařízení byli už v důchodu, a těmi účastníky dosavadního pensijního nadlepení, kteří k tomuto dni ještě důchodci nebyli.

Také ta okolnost, že jde o střet nároků z pensijního nadlepení s nárokem ze skupinového pojištění, nemá pro řešenou otázku žádného významu, neboť skupinové připojištění je v tomto ohledu postaveno na roveň pensijnímu nadlepení (§ 5 vl. nař. č. 10/1953 Sb. a § 10 vl. nař. č. 18/1954 Sb.).

Z toho všeho, co bylo uvedeno, tedy plyne, že otázku souběhu dvou nebo více nároků z pensijního nadlepení či pensijního připojištění je možno řešit jen tak, že pro konečnou úpravu těchto nároků je rozhodující jejich úhrn, který se podrobuje jednotné úpravě podle zásad § 3 odst. 2 zák. č. 18/1954 Sb. a je-li po této úpravě úhrn menší než příslušná částka odst. 1 téhož paragrafu, doplňuje se na tuto část. Pokud proto krajský soud dospěl k jinému názoru, porušil tím zákon v ustanovení § 3 vl. nař. č. 18/1954 Sb.